
FRANSIZ DEVRİMİNİN HATALARI

Edmund Burke

Çev. Nasuh Uslu

1. FRANSIZLAR, ESKİ DEVLETLERİNİ YIKMA YERİNE YAPILARINI ATALARININ KENDİLERİNE BIRAKTIKLARI TEMEL ÜZERİNE İNŞA ETMELİLERDİ

Eğer memnun olduysanız, örneğimizden faydalanabilir ve ayağa kaldırılmış özgürlüğünüze benzer bir şeref atfedebilirsiniz. Ayrıcalıklarınız, devam etmeseler de unutulmuş değildirler. Sizin sahipliğiniz altında değilken, anayasanızın kullanılmaz hale geldiği ve harap olduğu doğrudur; fakat bazı kısımlarda asil ve kutsal bir kalenin duvarlarına ve temellerine sahiptiriz. O duvarları tamir edebildiniz; o eski temeller üzerine inşa edebildiniz. Anayasanız mükemmel hale getirilmeden önce askıya alınmıştı, fakat bir anayasanın unsurlarına neredeyse istenebilecek sağlamlıkta sahiptiriz. Eski meclislerinizde,¹ toplumunuzun mutlu bir şekilde kendisinden oluştuğu değişik tanımlara denk düşen değişik parçalara sahiptiriz; bütün o çıkarların bileşimine ve bütün o çıkarların çatışmasına sahiptiriz; doğada ve siyasî hayatta uyumsuz güçlerin karşılıklı çatışmasından evrenin uyumunu ortaya çıkartan o harekete ve karşı harekete de sahip bulunuyordunuz. Sizin, kendinizin eski ve bizim şu anki anayasamızda o kadar büyük bir kusur olarak

¹ [1614'ten itibaren 1789 öncesine kadar bir araya gelmemiş olan Genel-Meclisler. Üç meclis vardı: (1) ruhban sınıfının meclisi, (2) soyluların meclisi ve (3) avamın meclisi.]

gördüğünüz bu zıt düşen ve çatışan çıkarlar, bütün acele kararlar bakımından yararlı bir fren vazifesi görmektedirler. Onlar, bir meselenin tercih çerçevesinde değil, zorunluluk çerçevesinde ele alınmasını sağlarlar; onlar, bütün değişiklikleri *uzlaşmaya* tabi kılarlar ki bu, doğal olarak ılımlılığa yol verir; onlar, katı, kaba, niteliksiz ıslahatların kötülüğünü engelleyen ve bütün pervasızca keyfi güç kullanımlarını, birkaçında ya da birçoğunda ebediyen uygulanamaz hale getiren *huyları* ortaya çıkartırlar. Gerçek bir monarşinin ağırlığı çerçevesinde, bütünün baskı altına alınması yoluyla ayrı parçaların, sapmaları ve tahsis edilmiş oldukları yerden başlamaları önlenebileceken, bu üyelerin ve çıkarların çeşitliliği yoluyla, genel özgürlük, birkaç mecliste ayrı görüşlerin olması nispetinde çok sayıda garantilere sahipti.

Siz, eski meclislerinizde bütün bu avantajlara sahiptiniz, fakat hiç sivil toplum haline dönüşmemiş ve her şeye yeni başlamak zorunda kalmış gibi davranmayı tercih ettiniz. Kötü bir şekilde başladınız, çünkü size ait olan her şeyi küçümseyerek işe başladınız. Ticaretinizi sermayeniz olmadan oluşturma yoluna gittiniz. Eğer ülkenizin son nesilleri sizin gözünüze gösterişli olmayacak bir şekilde görünmüşse, onları atlayabilir ve iddialarınızı (değerlerinizi) daha önceki atalardan çıkartabilirdiniz. O ataların tercih edilmesi durumunda, hayal gücünüz, onlarda, anın bayağı bir şekilde geçirtilmesinin ötesinde bir fazilet ve hikmet standardı yakalayabilecekti ve kendileri gibi olmayı amaçladıklarınızın sunduğu örnekle birlikte siz de yükselecektiniz. Büyükbabalarınıza saygı göstererek kendinize saygı duymayı öğrenecektiniz. Fransızları, geçmişe ait bir halk olarak, 1789 özgürlük yılına kadar düşük, zavallı, alçak insanlar olarak görmeyi tercih etmeyecektiniz. Şerefinizi ayaklar altına alarak size ait bazı kötülükler çerçevesinde özür beyan ettiğiniz kişilere mazeret sunabilmek için, ev köleliğinden aniden kaçıp kurtulan Maron köleleri² gibi görülmeye razı olmayacak ve bu yüzden alışık olmadığınız ve pek uygun düşmediğiniz özgürlüğün kötüye kullanılması konusunda mazur görülecektiniz. Benim değerli arkadaşım, benim her zaman sizi düşündüğüm şekilde olmanız daha akıllıca olmayacak mıydı? Sadakat, şeref ve vefa gibi yüksek, romantik duyguları tarafından dezavantajına olacak şekilde uzun süredir yanlış yönlendirilen cömert ve centilmen bir ulustunuz; olayların aleyhinize gerçekleşmesine rağmen dar görüşlü ya da aşağılıkça bir yönlendirmeye köle durumuna düşmediniz; en içten teslimiyetinizde kamu prensibi tarafından yönlendirildiniz ve kralınızın şahsında taptığınız kendi ülkenizdi. Bu sevimli hataya düşmede hikmet sahibi atalarınızdan daha ileri gittiğinizi ve eski ve şu anki sadakat ve şeref hissinizi korurken, eski ayrıcalıklarınıza yeniden başlamada kararlı olduğunuz.

² [West Indies'teki kaçak köleler.]

nuzu başkalarına gösterebilseydiniz ya da kendinizi küçük görerek ve atalarınızın neredeyse yok edilmiş anayasasının açık bir şekilde farkına varmayarak iyileştirilmiş ve mevcut duruma adapte edilmiş eski ortak Avrupa hukununun eski prensiplerini ve modellerini canlı tutan bu topraklardaki komşularınıza baksaydınız, bu hikmet dolu örnekleri takip ederek dünyaya yeni hikmet örnekleri sunabilecektiniz. Özgürlük davasını, her bir ulus içindeki, düşünce melekesine sahip her bir kişinin gözünde saygıdeğer kılacaksınız. Özgürlüğün, hukukla sadece uyulaşabilir olduğunu değil, fakat aynı zamanda iyi disiplin altına alınması durumunda ona yardımcı olduğunu göstererek despotizmi dünya üzerinde gölgede bırakacaksınız (rezil edecektiniz). Zulme dayanmayan, fakat üretken bir gelire sahip olacaksınız. Geliri besleyici nitelikte gittikçe gelişen bir ticaretiniz de olacaktır. Özgür bir anayasanız, güçlü bir hükümdarınız, disiplinli bir ordunuz, reforma tabi tutulmuş ve saygı duyulan bir din sınıfınız, sizin faziletinizi örtmeyecek, fakat ona öncülük edecek gücü azaltılmış, fakat hala canlı olan bir soylular sınıfınız olacaktır; her türlü şartta bulunabilecek olan mutluluğu aramak ve onu tanımak kendisine öğretilmiş olan korunmuş, tatmin olmuş, çalışkan ve itaatkar bir halkınız olacaktır; ki bu şartlar, insanlığın gerçek ahlakî eşitliğini içermektedir, zahmetli yaşantının karanlık yollarında yürümeye mahkum edilmiş olan insanlara, yanlış fikirler ve boş beklentiler aşılıyarak, hiçbir zaman ortadan kaldıramayacağı ve sivil yaşam düzeninin, aciz bir durumda bırakmak durumunda olduğu insanlar kadar, daha mutlu olmasa da daha fevkalade bir duruma yükselttiği insanların da faydasına olacak şekilde oluşturduğu, gerçek eşitsizliği daha da kötüleştirmeye ve acılaştırmaya hizmet eden dev hıyal bu şartlara dahil değildir. Tarihte görülmüş olanların tümünün ötesinde önünüzde açılmış rahat ve kolay bir saadet ve şeref olanağına sahip olmuş-tunuz, fakat zorluğun insan için iyi olmadığını gösterdiniz.

2. BU YANLIŞ POLİTİKANIN SONUÇLARI

Kazançlarınızı bir hesaplayın: liderlerinize, kendilerinin bütün seleflerini, kendilerinin bütün çağdaşlarını ve hatta, gerçekten aşağılık duruma düşükleri ana kadar kendi kendilerini küçümsemeyi öğreten aşırı ve küstah spekülasyonlar ne getirdi bir görün. O yanlış ışıkları takip ederek Fransa, en su götürmez nimetleri elde eden ulusların hepsinden daha yüksek fiyata açık belaları satın almıştır. Fransa, faziletini çıkarı için feda etmemiştir, fakat faziletini kötüye kullanabilecek çıkarını terk etmiştir. Diğer bütün uluslar, orijinal olarak oluşturularak ya da dinin bazı âdetlerini tam bir kusursuzlukla uygulayarak yeni bir hükümeti oluşturmaya ya da eski bir hükümet türünü reforme etmeye başlamışlardır. Bütün diğer halklar, daha katı bir tarzda sivil özgürlüğün ve daha sert ve güçlü bir ahlakî sistemin temellerini atmış-

lardır. Fransa, krallık otoritesinin dizginlerinin gevşemesine izin verdiği dönemde, tarz bakımından vahşi bir ahlaksızlığa ve fikir ve uygulama olarak küstah bir dinsizliğe izin vermeyi iki katına çıkarmıştı ve sanki bazı ayrıcalıklar sağlıyormuş gibi ya da sanki kıyıda kalmış faydaları açığa çıkartıyormuş gibi, genel olarak refahın ve gücün doğurduğu hastalık niteliğinde olan uygunsuz yozlaşmaların tümünü hayatın bütün yönlerine yaymıştı. Bu, Fransa'daki yeni eşitlik ilkelerinden biridir.

Fransa, liderlerinin hainlikleri yüzünden, prenslerin kabinesindeki yumuşak huylu konseyin atmosferini tamamen gözden düşürmüş ve en etkili konuları onun elinden almıştır. Yine Fransa, zalimane güvensizliğin karanlık, şüpheli kurallarını kutsallaştırmış ve krallara, (bundan sonra bu şekilde isimlendirilecek olan) namuslu politikacıların aldatici akla yatkınlığı karşısında titremeyi öğretmiştir. Hükümdarlar, halklarına sınırsız bir şekilde güvenmelerini tavsiye eden kişileri, kendilerini tahtlarından indirmeye çalışan kişiler olarak, sahte roller çerçevesinde, kendilerinin iyi huylu karakterlerini, cesur ve inançsız insan gruplarının hükümdarlık güçlerini paylaşmasını sağlama yolunda kullanarak kendilerini yok etmeyi hedefleyen hainler olarak görecektirler. (Eğer başka bir şey yoksa) bu bile tek başına sizin ve insanlığın başına gelmiş ortadan kaldırılamaz nitelikte bir felakettir. Paris parlamentonuzun, kralınıza, meclisleri toplantıya çağırırken, saltanatına destek verme konusunda onların istekliliğinin aşırılığında başka korkacak bir şeyinin olmadığını söylediğini hatırlayınız. Bu insanların başlarını saklamaları gerektiği doğrudur. Tavsiyelerinin kendi yöneticilerine ve ülkelerine getirdiği yıkımla ilgili olarak sorumluluklarını üslenmek zorunda oldukları da doğrudur. Bu tür iyimser açıklamalar, uykudaki otoriteyi hareketsizleştirme; onu acele bir şekilde denenmemiş politikanın tehlikeli maceralarına atılma ya teşvik etme; cömertliği ahmaklıktan ayırt eden ve onlar olmaksızın hiçbir kişinin herhangi bir soyut hükümet ya da özgürlük planının faydalı etkisine cevap bulamayacağı hükümleri, hazırlıkları ve tedbirleri göz ardı etme eğilimi taşımaktadırlar. Bunları isterken onlar, devlet ilacının zehire döndürüldüğünü görmüşlerdir. Yine onlar, Fransızların, en illegal gaspçılara ya da en kanlı tiranlara karşı ayaklanırken insanların şimdiye kadar gördüğünden daha ileri derecede bir şiddetle, öfkeyle ve hakaretle ılımlı ve yasal bir hükümdara karşı ayaklandıklarını görmüşlerdir. Onların direnişi, ayrıcalıkları için gerçekleştirilmişti; onların devrimi, koruma kaynaklıydı; onların darbesi, nimetleri, iltimasları ve dokunulmazlıkları elde tutmaya yönelikti.

Bu, normal bir durum değildi. Arkası da peşinden gelmektedir. Başarıları çerçevesinde cezalarını buldular: yasaları alt üst olmuş durumda; mahkemeleri yıkılmış; endüstrileri enerjisini yitirmiş; ticaretleri sona ermek üzere;

beklenen gelir ortaya çıkmamış, halk yoksullaşmış durumda; kiliseleri talan edilmiş, devletleri feraha kavuşturulmuş değil; sivil ve askerî anarşi krallığın anayasasını yapmış; insanî ve ilahî her şey kamu emniyeti putuna feda edilmiş ve sonuç ulusal iflas olmuş; hepsini taçlandırmak üzere, insanlığın daimî, geleneksel parası olan, yaratığı ve temsilcisi oldukları mülkiyet prensibinin sistematik bir şekilde ortadan kaldırıldığı dönemde ortadan kaybolan ve kendilerini geldikleri yer olan toprağın içinde saklayan iki önemli kabul görmüş araç [yani altın ve gümüş] yerine yeni nazik, sallantıdaki gücün tahvilleri, fakirleştirici, dolandırıcı ve sefalete düşürücü soygunculuğun tahvilleri, imparatorluğu destekleme yolunda temel para olarak ortada durmaktadır.

Bütün bu berbat şeyler gerekli miydi? Onlar, kan ve kargaşa yoluyla, huzurlu ve gönencilik özgürlüğün sessiz kıyılarında yürümeye zorlanan kararlı yurtsever kişilerin, çaresiz mücadelesinin kaçınılmaz olarak ortaya çıkan sonuçları mıydı? Hayır! Kesinlikle böyle bir şey değil. Gözlerimizi nereye çevirsek hislerimizi şoke eden Fransa'nın hâlâ taze olan yıkıntıları, bir iç savaşın ortaya çıkardığı tahribat değildir; onlar, güçlü barış döneminde acele ve cahilce bir şekilde verilen tavsiyenin üzücü, fakat öğretici anıtlarıdır. Onlar, kendisine karşı direnilmediği ve kendisi de direnilemez nitelikte olduğu için düşüncesizce ve küstahça davranan bir otoritenin ortaya çıkardığı şeylerdir. Suçlarının değerli hazinesini böylece çarçur eden bu kişiler, kamusal kötülükleri bu şekilde savuran ve heba eden bu kişiler (son hisse, devletin nihai olarak kurtarılması için ayrılmıştır), ilerlerken karşılarına çok az muhalefet çıkmıştır ya da daha doğrusu hiç çıkmamıştır. Onların bir bütün olarak yürüyüşleri, bir savaşın gelişmesinden çok bir zafer alayının ilerleyişi gibiydi. Öncüleri, onların önlerinden gitmişler ve her şeyi yıkmışlar ve ayaklarının altına almışlardır. Onlar, kanlarının bir damlasını bile harabeye çevirdikleri ülkeleri uğruna akıtmamışlardır. Krallarını hapsederken, kendi vatandaşlarını öldürürken ve binlerce saygıdeğer insanı ve saygıdeğer aileyi gözyaşlarına boğarken ve onları fakirliğe ve üzüntüye sürüklerken, büyük sonuçlar doğurmaya aday projeleri için, ayakkabı tokaları için yaptıklarından daha fazla fedakarlık yapmamışlardır. Onların vahşeti, korkularının ortaya çıkardığı temel sonuç bile değildir. Tacize uğramış topraklarının genelinde ihanete, hırsızlıklara, tecavüzlere, suikastlere, katletmelere ve yakmalara izin verirlerken sahip oldukları mükemmel güvenlik duygusunun bir sonucu olarak bu vahşet ortaya çıkmıştır. Fakat bütün bunların nedeni baştan beri çok açıktı.

3. BU ŐEYTANİ POLİTİKADAN SORUMLU OLANLAR

(a) Ulusal Meclis'in Bileşimi

Eğer Ulusal Meclisin bileşimini dikkate almazsak, bu dayatılmamış tercih, bu kötünün isteyerek seçilmesi hiçbir şekilde anlaşılamayacak. Őu anki haliyle yeterli derecede itiraz edilebilir nitelikte olan resmî oluşumunu kastetmiyorum, fakat dünya üzerindeki bütün formalitelerden (resmiyetlerden) bin kez daha büyük sonuçlar doğuran büyük ölçüde oluştuğu materyali kastediyorum. Eğer bu Meclisle ilgili olarak isminden ve işlevinden başka bir şey bilmeseydik, hiçbir renk, hayal gücüne daha saygıdeğer bir şey çizemezdi. Bu çerçevede bütün bir halkın ön plana çıkarttığı böyle bir müthiş erdem ve hikmet imajının etkisi altında kalan bir araştırmacı, çok kötü boyuta sahip olan şeyleri bile kötülemede duraksayacak ve tereddüt edecekti. Bu şeyler, kusurlu olmaktan çok, sadece esrarlı olarak gözükecekti. Fakat hiçbir isim, hiçbir güç, hiçbir işlev, hiçbir yapay kurum, ne şekilde olursa olsun Tanrıdan başka herhangi bir otorite sisteminin kendilerinden oluştuğu insanları ortaya çıkartamaz; fakat tabiat, eğitim ve yaşam alışkanlıkları insanları ortaya çıkartır. Kapasiteleri, bu insanların vermek zorunda olmadıklarının ötesindedir. Erdem ve hikmet, onların tercihlerinin objeleri olabilirler, fakat onların tercihi, ne birini, ne de diğerini, kendilerini etkileri altına aldıkları kişilere bahşeder. Onlar, bu tür güçler için doğanın vaatlerine ve vahyin taahhütlerine sahip değildirlere.

Ben, *Tiers Etat'*a [yani avam kamarasına] seçilen kişilerin adlarının ve özelliklerinin listesini okuduktan sonra, onların bundan sonra yaptıkları hiçbir şeyin bana hayret verici gözükmesi mümkün değildi. Onlar arasında gerçekten bilinen mevkide olan, parlayan yetenek olarak gözüken bazılarını gördüm; fakat devlet konusunda pratik tecrübe bakımından uygun olan hiç kimse mevcut değildi. En iyi olanlar, sadece teoriyi bilenlerdi. Fakat sivrilmiş birkaç kişinin durumu ne olursa olsun, bir kurumun karakterini oluşturan ve nihai olarak onun yönünü belirlemek durumunda olan onun özü ve kütesidir. Bütün kurumlarda yönetici olacak olanların aynı zamanda belli derecede takipçi olmaları da gerekir. Onlar, önerilerini yönetmek istedikleri kişilerin beğenisine, yeteneğine ve huyuna uydurmalıdırlar; bu yüzden, eğer bir kurum, büyük kısmı bakımından kusurlu ve zayıf bir şekilde oluşmuşsa, dünya üzerinde çok nadir görülen ve bu nedenle hesaba katılmayan böyle bir üstün fazilet derecesi dışında hiçbir şey, onun içinde yayılmış olan yetenekli kişileri, sadece saçma projelerin uzman araçları olmaktan alıkoyamayacaktır. Eğer onlar, bu nadir fazilet derecesi yerine netameli tutku ve süslü şan-şeref arzusuyla harekete geçirilirlerse, ki bu daha olası olan şeydir, bu

durumda ilk başta onların uyacak oldukları Meclisin zayıf olan üyeleri, kendi tasarılarının aldananları ve araçları olacaklardır. Bu siyasî trafik içinde, liderler, kendilerinin takipçilerinin cahilliği önünde boyun eğmeye zorlanacaklar ve takipçiler de liderlerinin en kötü tasarılarının hizmetçisi durumuna düşeceklerdir.

Herhangi bir halk meclisindeki liderler tarafından ortaya konulan önerilerin belli derecede ağır başlılığını sağlayabilmek için, liderlerin, yönettikleri insanlara saygı duymaları, belki de onlardan belli derecede korkmaları gerekir. Körü körüne olmayacak bir şekilde yönetilmek için, takipçiler de aktör olma olmasalar bile en azından hüküm verici olma niteliğine sahip olmalıdırlar; doğal nüfuz ve otorite hakimi olmalıdırlar. Yapılarının, hayat içinde bir şart olma bakımından eğitimden ve daimî bir özellik olarak anlayışı genişleten ve özgürleştiren benzer alışkanlıklardan oluşması dışında hiçbir şey, bu tür meclislerde istikrarlı ve ılımlı yönetimin ortaya çıkmasını sağlayamaz.

Fransız Parlamentosu (States-General) toplantıya çağılırken dikkatimi çeken ilk şey, eski metottan çok ciddi şekilde ayrılmasıydı. Üçüncü Meclisin temsil etme özelliğinin altı yüz kişi tarafından üslenildiğinin farkına vardım.³ Onlar, sayı açısından diğer iki meclisin temsilcileriyle eşit durumdaydılar. Eğer meclisler ayrı ayrı hareket edecek olsalardı, sayı, masraflar faktörünün ötesinde çok önemli olmayacaktı. Fakat üç meclis, bir meclis haline dönüşecek şekilde birbirleri içine katılmaları durumu ortaya çıktığında, bu aşırı temsil politikası ve onun zorunlu sonucu açık bir şekilde belli oldu. Diğer iki meclisten çok az sayıdaki ayrılma bile her ikisinin gücünü üçüncü meclisin eline terk edebilirdi. Gerçekten, devletin bütün gücü kısa zaman içinde bu meclisin eline geçti.⁴ Bundan sonra onun bileşimi, bitmez tükenmez bir şekilde daha büyük önem kazandı.

Meclisin çok büyük bir kısmının (benim kanaatime göre katılan üyelerinin çoğunluğunun) hukuk alanındaki uygulayıcılardan oluştuğunu öğrenmem karşısında düşüğüm şaşkınlığı siz ölçün.⁵ Meclis, ülkelerine bilim, sağduyu ve bütünlük konusunda güvence vermiş seçkin yargıçlardan değil;

³ [Bu, meşhur “üçüncünün ikiye katılması” durumudur. Aralık 1788’de, hükümet, ilk iki meclisle eşit temsil durumuna kavuşabilmesini sağlayacak şekilde Üçüncü Meclisin temsilcilerinin sayısının iki katına çıkartılması yönündeki halk talebini kabul etti.]

⁴ [17 Haziran 1789’da Üçüncü Meclis, kendini Ulusal Meclis olarak ilan etti. İki gün sonra Birinci Meclis, iki taraftaki oyların birbirine yakın olduğu bir oylama sonucunda Üçüncüye katılma kararı aldı ve böylece onun davranışını onaylamış oldu. Kısa bir zaman sonra da İkinci Meclisten ayrılanlar, yeni güçlendirilmiş meclisin, kendini Ulusal Kurucu Meclis olarak isimlendirmesinin onaylanmasına katıldılar.]

⁵ [Gerçek oran, yaklaşık yüzde 58 idi.]

barolarının şerefi olmuş önde gelen avukatlardan değil; üniversitelerdeki namlı profesörlerden değil, fakat bu sayının öngördüğü şekilde, büyük oranda mesleğin daha alt düzeyindeki bilgisiz, mekanik yönü ağır basan, sadece uygulayıcı durumundaki üyelerden oluşmuştu. İstisna niteliğinde seçkinler vardı, fakat genel bileşim, tanınmamış eyalet avukatlarından, önemsiz yerel adalet hizmetlilerinden, taşra avukat ve noterlerinden, belediyelere ait bütün bir dava görevlileri kafilesinden, önemsiz nitelikteki köy sınıktıları çerçevesinde çatışmayı kışkırtan ve çatışma içinde yer alanlardan oluşmaktaydı. Listeyi okuduğum anda bütün olacak olan şeyleri çok açık bir şekilde ve neredeyse tam olarak ortaya çıkacakları şekilde görmüştüm.

Herhangi bir mesleğin gerçekleştirilmesiyle ilgili yargı derecesi, o mesleği gerçekleştirenlerin kendilerinin sahip oldukları yargı standardı haline dönüşür. Birçok avukatın kendi kişisel faziletleri ne olursa olsun, ki birçokta faziletler şüphesiz önemli düzeydeydi, o askerî krallıkta, mesleğin hiçbir parçası, profesyonel işlerini büyük aile saltanatları halinde bütünleştiren ve büyük bir güç ve otorite ile yatırımda bulunanlar hariç ciddi şekilde saygı görmemişti. Bunlar, şüphesiz ileri derecede saygı gördüler ve az sayılamayacak düzeyde bir haşyet uyandırdılar. Bir sonraki katman, ciddi şekilde itibar görmedi; mekanik kısım, çok daha düşük düzeyde bir şöhrete sahipti.

Üstün otoritenin, bu şekilde oluşturulmuş bir meclise verilmesi durumunda, alışkanlık olarak kendilerine saygı duymayı öğrenmemiş olanların, daha önce nitelik olarak kaybedecekleri bir serveti olmamış olanların ve ellerinde bulmaktan dolayı başkalarından daha fazla kendilerinin şaşırtdıkları gücü itidalli bir şekilde üslenmeleri ya da onu sağduyulu bir şekilde kullanmaları kendilerinden beklenmeyenlerin eline üstün otoritenin verilmesi durumunda ortaya çıkacak olan sonuçların doğacağı bellidir. Kim, en alt düzey emir alma konumlarından aniden ve büyümlü bir şekilde çıkıp gelen bu insanların, hazırlıklı olmadıkları büyüklüklerinin sarhoşluğuna kapılmayacaklarını söyleyip kendini aldatabilir? Kim, burnunu sokucu, cüretkâr, hilekâr, aktif, kavgacı huylara ve huzursuz bir kafa durumuna sahip olan bu kişilerin, eski karanlık çekişme şartlarına ve yorucu, düşük ve verimsiz hile durumlarına kolay bir şekilde dönebileceklerini düşünebilir? Kim, bunların, kendisi hakkında hiçbir şey anlamadıkları devletin aleyhine olacak şekilde, çok iyi derecede olmasa da anladıkları özel çıkarları peşinde koşacakları konusunda şüphe duyabilir? Bu, şansa ya da olasılığa dayanan bir olay değildi. Kaçınılmazdı; zorunluydu; eşyanın doğasında bulunmaktaydı. Devlet içinde ortaya çıkan bütün büyük çaplı sarsıntı ve devrim serileri ile özellikle bütün büyük çaplı ve şiddet içeren mülkiyet değişimleri çerçevesinde ortaya çıkan sayısız kârlı işleri onlara açan *kavgalı bir anayasayı* edinmelerini sağlayan

herhangi bir projeye (yetenekleri ona *öncülük* yapmaya izin vermese bile) katılmaları, beklenen şeydi. Varlıkları, mülkiyeti şüpheli, belirsiz ve güvensiz hale getiren her tür şeye bağlı olanların, o mülkiyetin istikrarına katkıda bulunmaları beklenebilir miydi? Kendilerinin yükselmeleriyle birlikte malları çoğalacaktı, fakat huyları, alışkanlıkları ve tasarladıklarına ulaşma yöntemleri aynı kalmak durumundaydı.

Pekala! Bu kişiler, daha ağır başlı ve daha kapsamlı anlayışlarla yumuşatılacaklar ve sınırlandırılacaklardı. Bu durumda onlar, toplum hiyerarşisi içinde bir şekilde daha bilgili ve daha göze çarpıcı nitelikte olsalar da, kendi evlerini saymaktan başka bir şey bilmeyen daha fazla sayıda tüccar tarafından değil, fakat bazısı okuma yazma bile bilmeyen ve o mecliste üye durumunda bulunan bir avuç ülke palyaçosunun süper üstün otoritesi ve korunç vakarı tarafından korkutulmayacaklar mıydı?⁶ Hayır! Her iki grup da onların dengeleyicisi olmaktan çok, avukatların hile ve entrikalarının etkisi ve yönlendirmesi altında olmak için oluşturulmuşlardı. Böyle tehlikeli bir oransızlıkla bütün, onlar tarafından yönetilmeye ihtiyaç duymalıydı. Hukuk yeteneğine oldukça önemli oranda tıp yeteneği de eklenmişti.⁷ Tıp yeteneği, Fransa'da hukuk yeteneğinkinden daha fazla saygınlığa sahip değildi. Bu yüzden bu mesleğin profesörleri, itibar duygularına alışık olmayan insanların özelliklerine sahip olmalıydı. Fakat olmaları gereken düzeyde ve bizde gerçekte olduğu şekilde oldukları farz edilmesi durumunda da, hasta yataklarının yanları, devlet adamlarını ve yasa koyucularını yetiştirme yerleri değildir. Arkasından sıra, ne pahasına olursa olsun ellerindeki ideal kağıt şeklindeki zenginlikleri daha somut arazi şekline dönüştürmek isteyen borsa ve fonlar üzerinde oynayanlara⁸ geliyor. Bunların yanında başka tanımlar içine giren insanlar da bulunmaktaydı: kendilerinden herhangi bir kurumun istikrarı yanında, büyük bir devletin çıkarları konusunda çok az bilgi sahibi olması ya da bunlara çok az dikkat sarf etmesi beklenenler; kontrol edici olmaktan çok araç olarak görülen insanlar. Ulusal Meclisteki *Tiers Etat'*ın bileşimi genel olarak bu şekildeydi, bu bileşim içerisinde, bizim doğal olarak oluşturulmuş ülke çıkarı dediğimiz şeyin en düşük düzeydeki izleri nadiren algılanmaktaydı.⁹

⁶ [Geleneksel olarak bankerlerle ve üretim araçları sahipleriyle bağlantısı olan tüccarlar, hep birlikte bütünün yüzde 20'sini oluştururken, çiftçiler ve köylüler, toplam üyeliğin yaklaşık yüzde 6.5'ini ellerinde bulunduruyorlardı.]

⁷ [Burke, burada yoldan çıkmıştır. Yaklaşık 15 ya da toplam üyeliğin yüzde 2'si oranında doktor bulunmaktaydı.]

⁸ [Yukarıdaki 37. nota bakınız.]

⁹ [Bu meclis, İkinci Meclis, yani asiller içinde bulunmaktaydı.]

(b) Avam Kamarasının Bileşimi – Ulusal Meclis'in Üyeleriyle Bir Karşılaştırma

İngiliz Avam Kamarasının, herhangi bir sınıf içindeki herhangi bir değere kapılarını kapatmaksızın, rütbe bakımından, soy bakımından, miras yoluyla elde edilen ve kazanılan servet bakımından, işlenmiş yetenekler bakımından, ordu, memuriyet, donanma ve siyaset alanlarındaki üstünlükler bakımından göze çarpıcı nitelikte olan, ülkenin kaldırabileceği her şeyle doldurulmuş olduğunu biliyoruz. Fakat olası bir durum olarak hiç farz edilemeyecek olan farz edilerek, Avam Kamarasının, Fransa'daki *Tiers Etat*'la aynı tarzda oluşturulduğu düşünülse, bu hilenin hakimiyeti, sabırla karşılanacak mıydı ya da korku duyulmaksızın tasavvur edilecek miydi? Kutsal adaletin haklarını yönetme şeklinde başka çeşit bir tür din adamlığı olan bu işe küçültücü bir şey atfetmekten Allah beni korusun. İnsanlara onlara ait işlevler yüzünden saygı gösterirken ve herhangi bir kişinin yapabileceği düzeyde, onların herhangi bir şeyden dışlanmasını engelleme çabası gösterirken, onları pohpohlamak için doğalarına yalan atfedemem. Bileşim bakımından onlar iyi durumdadır ve kullanışlı haldedir; neredeyse bütünü kendisi haline gelecek derecede hakim duruma gelirlerse zararlı olmaları beklenir. Kendilerine has işlevlerindeki mükemmellikleri, başkaları açısından bir nitelik olmaktan çok uzak olabilir. İnsanlar, profesyonellik ve yetenek çerçevesindeki alışkanlıklarıyla ele alındıklarında ve o dar dairenin sürekli kullanılmasına takılıp kaldıklarında, insanlık bilgisine, karışık işlerdeki tecrübeye, devlet adı verilen çok boyutlu şeyin oluşturulmasına katkıda bulunan çeşitli, karmaşık iç ve dış çıkarlarla ilgili kapsamlı, bağlantılı görüşe dayanan şeyler konusunda ehliyetli olmaktan çok yetersiz olmaktadır.

Bununla birlikte, eğer Avam Kamarası, tamamen profesyonellik ve yetenek bileşimine sahip olacak olsaydı, yasaların, göreneklerin, pozitif doktrin ve uygulama kurallarının hareket ettirilemez nitelikteki engeli tarafından sınırlandırılan ve kapatılan, Lordlar Kamarası tarafından dengelenen ve her an varlığı kraliyetin devam ettirme, tatil etme ya da dağıtma yönündeki takdirine bağlı olan Avam Kamarasının gücü nedir? Avam Kamarasının doğrudan ya da dolaylı gücü gerçekten büyüktür; büyüklüğünü ve tamamen gerçek büyüklüğe ait olma ruhunu uzun süre daha koruyabilir; Hindistan'da yasayı çiğneyenleri İngiltere'de yasa yapıcılar olmaktan alıkoyduğu sürece bunda başarılı olacaktır.¹⁰ Ancak en düşük düzeyde azaltıldığı zamanda bile Avam Kamarasının gücü, sizin Ulusal Meclisinizde oluşmuş olan çoğunluğa verilenle karşılaştırıldığında okyanusta damla mesabesindedir. O meclis, içindeki meclisler ortadan kaldırıldığından beri, kendisini

¹⁰ [Burke, burada muhtemelen Paul Benfield'e atıfta bulunmaktadır. Biyografik indeks, s. 300.]

sınırlandıracak hiçbir temel yasaya, hiçbir katı sözleşmeye ve hiçbir saygı gören göreneğe sahip değildir. Sabit bir anayasaya uymaya kendilerini zorunlu hissedecekleri yere, kendi tasarılarına uyacak bir anayasa yapma gücüne sahiptirler. İlahî nitelikli ya da dünya üzerindeki hiçbir şey, onların üzerinde kontrol oluşturma vazifesi göremez. Sadece sabit bir anayasa çerçevesinde yasa yapma konusunda değil, fakat büyük bir krallık için ve tahttaki hükümdardan bir mahallenin yönetim kuruluna kadar onun her bir kısmı için tamamen yeni bir anayasa ortaya çıkarma konusunda yeterli olan kafalar, kalpler ve mizaçlar ne olmalıdır? Fakat “meleklerin yürümekten korktuğu yerde aptallar koşarlar”. Tanımlanmamış ve tanımlanamaz amaçlar için oluşturulan böyle bir sınırlanılmamış güç durumunda, insanın, işlevi çerçevesindeki ahlakî ve neredeyse fizikî yetersizliğinin neden olduğu kötülük, insan ilişkilerinin yönetilmesi konusunda bizim düşünebileceğimiz en büyük kötülük olmalıdır.

(c) *Ruhban Sınıfının Temsil Edilmesi*

Üçüncü Meclisin bileşimini, orijinal çerçevesinde olduğu şekilde incelerken, ruhban sınıfının temsilcileriyle ilgili de bir görüş oluşturdum. Burada da seçilme ilkeleri olarak kamu amaçları çerçevesinde mülkiyetin genel güvenliğine ve vekillerin yeteneklerine çok az önem verilmiştir. Seçim, devlete yeni bir şekil verme yönündeki büyük ve çetin iş için, ülke stajyer papazlarının büyük bir kesiminin merkeze gönderilmesini sağlayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu kişiler, hiç devleti bir resimde olduğu kadar görmemişlerdi; bu kişiler, uzak bir köyün sınırlarının dışındaki dünyadan hiç haberleri yoktu; bu kişiler, ümitsiz bir fakirliğin içine batmış olduklarından, ister laik nitelikli olsun, ister kiliseye ait olsun her tür mülkiyete ancak bir kıskancın gözüyle bakabilirlerdi; bu kişiler arasında yağmada en küçük bir kâr gördüğünde, genel bir karışıklık haricinde herhangi bir pay sahibi olmayı düşünemeyecekleri bir refah kurumuna yönelik girişimlere katılmaya dünden razı olan insanlar bulunmaktadır. Bu stajyer papazlar, diğer meclisteki aktif hilecilerin gücünü dengeleme yerine, küçük köy çıkarları çerçevesinde kendilerini yönlendiren kişilerin aktif yardımcıları ya da en ileri düzeyde onların pasif araçları olmak durumundadırlar. Yetersiz anlayışları dikkate alındığında bu kişilerin, kendi cemaatleriyle doğal ilişkilerinden ve kendilerinin doğal hareket alanlarından ayrılıp, krallıkların yeniden oluşturulması çabasını üslenecek derecede, itimat telkin edecek nitelikte, kendi türlerinin en bilinçlileri olmaları olasılığı oldukça düşüktür. *Tiers Etat'*taki hile meclisinin gücüne eklenen bu baskın ağırlık, hiçbir şeyin karşı koyamayacağı cahillik, atılganlık, küstahlık ve yağma hırsı çemberini tamamlamıştır.

Gözlemci kişiler açısından baştan beri ortaya çıkmış olmalı ki, Üçüncü Meclisin çoğunluğu, tanımladığım ruhban sınıfının temsilcileriyle birlikte, bir taraftan soylu sınıfı yok etme politikası izlerken, o sınıf içindeki bireylerin en kötü tasarılarına hizmet etme durumuna düşeceklerdi. Kendi düzenlerinin bozulması ve küçük duruma düşürülmesiyle karşılaşan bu bireyler, elbette yeni takipçilerine vermek üzere ellerinde para bulunacaktı. Kendi yandaşlarının mutluluğunu sağlayacak nimetleri saçıp savurma, onlar açısından kesinlikle bir fedakarlık olmayacaktı. Kavgacı ve hoşnutsuz nitelikte insanlar, kişisel gurur ve küstahlıkla şişindikleri oranda kendi sınıflarını küçümserler. Bir alt bölüme ait olmak, toplum içinde ait olduğumuz küçük bir takımı sevmek, kamusal sevgilerin ilk prensibidir (tohumudur). Ülkemizi ve insanlığı sevmeye doğru ilerlerken bu, bir serideki ilk halkadır. Sosyal düzenlemenin bu kısmının ilgilendiği şey, düzeni oluşturan bütün kişilerin elindeki güvendir; sadece kötü insanlar onun kötüye kullanılmasını haklılaştırabilirler, sadece hainler kendi kişisel çıkarları için ondan vazgeçebilirler.

(d) Fransa'daki mevcut zulümlerle karşılaştırıldığında tarihte büyük adamların gücü kötüye kullanmaları durumu oldukça azdır

(Fransa'da sizin meclisinizde böylelerinin olup olmadığını bilmiyorum ama) İngiltere'de iç huzursuzluklarının olduğu dönemde, Hollanda kontu gibi, kendi başlarına ya da aileleriyle birlikte, hanedanlık mensuplarına yönelik olarak mallarını savurganca harcayarak hanedanlığa ayıp getiren, ondan sonra kendilerinin neden oldukları hoşnutsuzluklardan kaynaklanan isyanlara katılan; fayda elde edenleri mahvetmek için kullandıkları bütün o gücü elde etme konusunda kendine borçlu oldukları hanedanlığı yıkma çabasına yardımcı olan kişiler vardı. Eğer bu tür insanların aç gözlü talepleriyle bağlantı kurulacak olursa ya da diğerlerinin, onların hazırladığı nesneleri paylaşmalarına izin verilecek olursa, onların tamahkârlığına bırakılmış olan arzu boşluğunu, kısa zamanda intikam ve kıskançlık dolduracaktır. Bulaşıcı duyguların karmaşıklığı tarafından şaşkına çevrilmiş olarak, onların muhakemesi alt üst edilmiştir; onların görüşleri genişlemiş ve karmaşıklaşmıştır; başkaları açısından açıklanamaz niteliktedir, kendileri açısından belirsizdir. Herhangi bir sabit düzen içerisinde ilkesiz hırslarına bütün açılardan bağlantı bulurlar. Karışıklığın hem sisi hem dumanı içinde bütün her şey büyür ve sınırsız şekilde görünür.

Belli rütbeye sahip insanlar, bütün şerefle ilgili düşüncelerini, belli bir hedefleri olmaksızın kendi hırsları yolunda feda ederlerse ve düşük araçlarla düşük amaçlar için çalışırlarsa, bütün bir bileşim düşük ve alçak nitelikte olur. Buna benzer bir durum şu anda Fransa'da mevcut değil midir? Bireylerle birlikte devletin şerefini ve önemini düşürme yolunda yapılanların

hepsi, alçakça, şerefsizce bir şey, bütün hüküm süren politikadaki bir tür kötülüğü ortaya çıkartmaz mı? Diğer devrimler, bir taraftan devletlerinde değişiklikler ortaya çıkartmaya ya da değişiklikleri etkilemeye çalışırken, huzurunu bozdukları insanların şerefini yükselterek amaçlarına kutsallık kazandıran kişiler tarafından gerçekleştirilmiştir. Onların uzun vadeli görüşleri vardı. Ülkelerini tahrip etmeyi değil, yönetmeyi amaçlamışlardı. Onlar, terör, dönemlerinin süsü olsa da önemli sivil ve önemli askerî yeteneklere sahip insanlardı. Onlar, kendilerinin yozlaşmış konseylerinin ülkelere getirdiği yoksullukları ve yıkımı, hileli dolaşım ve değeri düşürülmüş kağıtla telafi etmeye çalışan, birbirleriyle mücadele eden Yahudi komisyoncular gibi değillerdi. Eski tür büyük kötü adamlardan birine [Cromwell'e], bir akrabası, zamanın gözde şairlerinden biri¹¹ tarafından yapılan iltifat, onun ne önerdiğini ve amacına ulaşma çerçevesinde gerçekte neyi başardığını göstermektedir:

*Sen yükselirken, devlet de yüceldi,
Bu senin tarafından değiştirilirken hiçbir aksilik ortaya çıkmadı;
Dünyanın büyük manzarası gibi değişti, gürültüsüz bir şekilde
Doğan güneş gecenin kötülüğünü yok ettiği zaman.*

Bu rahatsız ediciler, kendi doğal durumlarını toplum içine dahil ederken, güce el koyan kişiler gibi değildiler. Onların yükselişi, dünyayı aydınlatıcı ve güzelleştirici nitelikteydi. Rakipleri karşısındaki zaferleri, kendilerini gölgede bırakmıştı. Yok edici bir melek gibi olan, ülkeye çok şiddetli şekilde vuran el, o ülkeye, sıkıntı çekmesine sebep olan gücü ve enerjiyi aktarmıştı. Şunu söylemiyorum (Allah korusun), bu tür adamların erdemlerinin, suçlarını dengeleyici olarak görülebileceğini ileri sürmüyorum; fakat bu erdemlerin, onların sonuçlarını düzeltici nitelikte olduğunu söylüyorum. Söylediğim gibi Cromwell böyle biriydi. Sizin ırkınızdan gelen Guises, Condés ve Colognis de bu türdendi. Daha barışçıl zamanlarda iç savaş ruhuyla hareket eden Richelieu'lar da böyleydi. İç karışıklık içinde yetiştirilmiş olsalar da ve bazı ayıplarından tamamen arındırılmış olmasalar da, daha iyi insanlar, fakat davası daha şüpheli kişiler olarak, sizin IV. Henry'niz ile Sully'niz de aynı şekildeydi. Soluklanma imkanı bulduğunda Fransa'nın, herhangi bir ulusun şimdiye kadar gördüğü en uzun ve en korkunç iç savaştan ne kadar zaman sonra kurtulacağı ve kendine geleceği merak edilen bir şeydir. Niçin? Çünkü bütün bu katliamları arasında onlar, ülkelerindeki *zekayı (düşünceyi)*

¹¹ [Burada Edmund Walter'e (1606-1687) ve onun "Panegyric to my Lord Protector" (Yüce Koruyucuma Övgü) şiirine atıfta bulunmaktadır.]

katletmemişlerdi. Şuurlu bir saygınlık, asil bir gurur, cömert bir şeref ve öykünme duygusu sönmemişti. Tam zıddına, tutuşturulmuş ve ateşlenmişti. Devletin organları da paramparça olsalar da varlıklarını devam ettirmekteydi. Bütün onur ve erdem ödülleri, bütün mükafatlar, bütün üstünlükler durmaktaydı. Fakat sizin şu anki kafa karışıklığınız, felç gibi, hayat pınarının kendisine saldırmaktadır. Ülkenizdeki herkes, onur prensibi tarafından harekete geçirilmeleri gereken bir durumda, rezil ve alçakça bir duruma düşmüşlerdir ve mahcup ve küçük düşmenin kızgınlığı dışında bir hayat emaresi göstermemektedirler. Yeni nesil asiller, sanatçılara ve palyaçolara, para erbabına, tefecilere ve her zaman onların arkadaşları, bazen de efendileri olacak Yahudilere benzeyeceklerdir.